

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

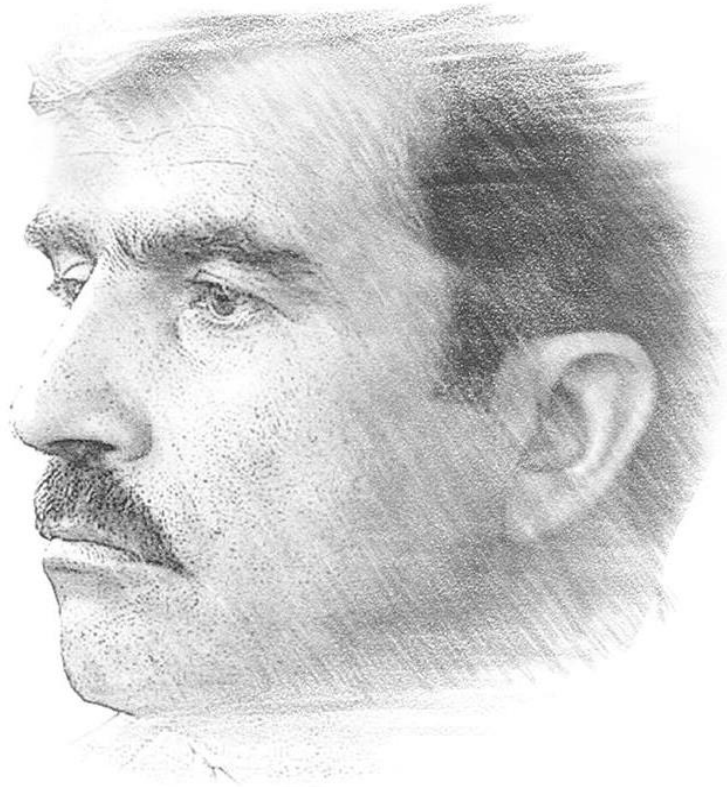
۲۰۲۳/۰۷/۰۱

پوهندی آصف بهاند

محمدانور وفا سمندر

د مینې، رڼا او غر استازی

لومړی برخه

د نړۍ تر ټولو قیمتي او د قدر وړ ډالی:

د وفا سمندر په هر پوست، هره خبره، هره جمله او هر توري کې وفا، رڼا، غږ، هیلې او د ژوند څپې د یوې ډالی په توګه مخاطبینو ته وړاندې کېږي؛ په هغې ټولنه کې چې څوڅلو پښت کاله تاوتریخوالي حکومت کړی وي، وهل وژل، وینې تویول او دې ته ورته شیان عادي او منل شوي خبرې ګرځول شوي وي؛ د وفا سمندر پاسنی ډالی به د نړۍ تر ټولو قیمتي او د قدر وړ ډالی نه وي؟

آصف بهاند

د پاڼو شمیره: له 1 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

په دې مقاله کې د اوسني زماني پر داسې يو ليکوال باندې بحث کوم چې د يو شمېر مطرح اثارو خاند دی، د جلا سبک او ځانگړي طرز تفکر درلودونکی دی، له هېڅ سياسي گوند يا تنظيم سره تړاو نه لري، لاره يې د معمول خلاف له ډېرو بېله ده او د بيان يا ويلو طرز يې د ځينو له نظره مبهم او غامض برېښي. زموږ د زماني دا ليکوال محمدانور وفا سمندر نومېږي. تر هر څه مخکې د ده پېژندنه:

د بناغلي وفا سمندر بيوگرافي ما په ويکيپېډيا کې پيدا نه کړه، بيا راپه ياد شوه چې ما کوم وخت د ډوکتور لطيف ياد له فيسبوکپاڼي راخوندي کړي وه. کومه بيوگرافي چې ياد صاحب خپره کړې وه، هغه د وفا سمندر له خولي ليکل شوې او د هغې متن دا دی:

«پلار ويل: «هلکه! غم لو کې دنيا ته راغلي»؛ خو آيو مور به راته ويل: «نه، ته مې په مني-طلايي موسم- کې دنيا ته راوړي!» خو زه چې څه د ځان په اړه خپل واک گڼم، د تلې مېاشتې وروستې نيمه شپه وه او زه په دنيا کې را بسکاره شوم.

له خياله چې د ذهن دنيا ته راوورم، نو په پېژندپاڼه کې يې راته ۱۳۴۱ لمريز (۱۹۶۲) زېږديز کال د زېږون کال ليکلی دی.

آه، اوس نه ماشومتوب شته، او نه زه غواړم ماشوم شم؛ ځکه ماشومتوب تللي زمانه ده او تللي مړه ده؛ او يوه «اوس» ژوندی! تېره د تاريخ په پاڼو کې ښخه ده. او هلته گورم چې پلار په کال ۱۹۶۹ کې د مېدان درې مرکزي ليسي لومړي ټولگي کې معلم ته په لاس ورکړم چې اصلاح مې کړي!

ابتدایه مې د مېدان کوټه عاشرو په لومړي ښوونځي کې سرته ورسوله او وروسته مې د پلار مدير محمد اکبر خان د زړه په زور، د مېدان مرکزي لېسه کې ځان له يوه ټولگي بل ټولگي ته کش کړ، خو انقلاب چې د خلکو لپاره سور اور شو؛ نو مېدان مې له کورنۍ سره خوشې کړ او دولسم ټولگي مې په ۱۳۵۹ کال کې د کابل غازي ليسي (چې هغه مهال شير شاه سوري لېسه نومول شوې وه) په ښه درجه ختم کړ او د عمر د کموالي له امله، د مکلفيت عسکري له دامه را خلاص پاتې شوم او د کانکور ازمويني موقع مې له لاسه ورنکړه او مخامخ خپل لومړي انتخاب (ژورناليزم څانگې) ته کامياب او د ۱۳۶۳ کال په ژمي ور نه فارغ شوم.

ها مهال له يوي خوا د بل بدلولو او له مقابل لوري د هغوی د اصلاح کولو سرو او شنو توپانونو خاکباد جوړ کړی ؤ او ما هم په نوي ځواني ايديالوجيک مزي پالل، څو د «ځان» په بغاوت واوښتم او د ايديالوجی جغ می مات او ځان موندنی او ځانپالنې ته را وزگار شوم.

زما لومړنی نوکري او د ليکوالی کيسه:

د ۱۳۶۴ کال د چنگاښ په مياشت کې د مرکزي راډيو ټلويزيون کې د خبرځانگي راپورتر په نامه حکومتي نوکري ته ورولوبدم. دلته و چې قلم زما زده شو. دلته و چې خبريال او بيا ليکوال راووتم. دا لا چپري! او- اته کاله کېدل چې زه د ليکوالی له تومني ډک گرځېدم.

مومن خان او شيرينو زه ملا کړم،

کال ۱۳۵۴ و. زه د مېدان د چاريکي د خزاندار عيسی خان د برجوري کلا پېتاوي کې له «شريف» او «داود» او... سره په توشلو او «شتو» وم، چې د «محمد عزيز» بنجاره له جرنگانو، بنگريو، زرتارو او نکروزو ډک خر مخ په کلي را تاو شو.

نور ياد ته نه راځي. زما لاس کې د «آدمخان او درخانی» او که «مومن خان او شيرينو» وروکي کتابگوټی و. زه تر وچ لمر لاندي، په سپيرو خاورو کې تر هغو ناست او پروت وم، چې چا را غږ کړ: «انوره! جگ شه چې «آبا» دې راغی!»

په دې پسي بله پېښه وشوه، بله وشوه... ما «دختر یتیم»، «دختر همسايه»، «جنایت بشر»... فارسي پوليسي ناولونه په خپله ماته گوډه فارسو لوستل او لا نور له محمد عزيز بنجاره تر لاسه کول.

داسي ؤ، چې زما مخه مکتب ته شوي وه، خو دا ورمه مي تازه تجربه کوله، چې د ولس بدلولو لپاره سره او شنه او تور اورلن انقلابونه له لاري را ورسېدل. نو زه چې تازه د حروفو په هندسه کې لاري ته شوی وم، د ايديالوژی وبا ووهلم. لس دولس کلونه وشول چې ما ځان په دې دوزخ کې پردی وپېژاند او را ووتم، چې د کلام په سمندر کې يو سپين غسل وکړم. خو لاره او آواره او د غره څوکي دومره د «بل» بدلولو «اصلاح کولو» فکر پرسولي او رنگ کړي وي، چې ښايسته وخت تېر شو، ترڅو اوسنی «زه» مي زوکړه وکړي.

سمندر د لمر لوېدو پر مهال:

زه همدغه يم. د «دوه زره نوي يم کال» له کيسه بيزو طنزونو سره د ليکوالانو په ليکه پسي راشين شوم. «زرگره او زر لاسی کوډگر»، «بنیادمان»، «په کور يو ليونی» دري پښتو ناولونه او «غږ چينه» ادبي- عرفاني نثرونو ټولگه او «غږ او رڼا زما وزري» هم زه وم، چې خپل اصیل «زه» مي لټاوه. دې سره فارسي ناول «دوازه بال» او «چشمه او» هم چاپ شول.

تېر کال «بل بدلولو دوزخ»، «ځان موندلو برزخ» «ټول سفر ؤ د ځان دننه» ناول او «رڼا کوچنيان» اوس هم تاسو په زروونو شريفو انسان ورونو ته د «ميني کولو جنت» ډالی په لاس کې لرم. دغه کتاب د هغو بحثونو د پای بحثونه دي، چې يو کال دمخه د بل بدلولو دوزخ په نامه پېل شوي ؤ.

زما لپاره مينه، محبت، لورينه،

دا کتابونه له چاپ راوتي، خو زه تازه خپل د زېږون «ختیځ» ته رسېدلی يم. خدای خبر څومره کاغذونه به کميس او پرتوگ پرځان زاړه کړم، ترڅو خپل اصیل برخليک وځلوم.

خو که محمد عزيز بنجاره نه وای، زه به دغه پورې کې هم نه وم. ياد يې دومره را په کې شين پاتي دی، چې د ليکنې پېل مي پر هغه و. ۱۹۸۲ کال و. د پوهنتون له زده کړو سره مي يوه د سلو پاڼو کتابچه د محمد عزيز په باب ناول ته بېله کړه. کتابچه ډکه شوه، خو نه چاپ شوي او نه له ما سره شته!

زه او زما نسل چې د «بل» بدلولو انقلابي جنگ منگولي شو، راشنه شو، نو داسي مو شپه په پردي کور شوه. زه پېښور کې پروت، له بي بي سي راډيو سره د ماشومانو لپاره په ډرامه ليکلو او پروگرام جوړولو شوم. د تخت سري چې بدل را بدل شول، زه هم د کليو پراختيا وزارت او څو نورو ادارو سره د رسنيز سلاکار او ويندوی په توگه په

کار شوم، تر څو سیمه‌ییزو اورگانونو ادارې ته د فرهنگي او ژبنيو رسنيو چارو لپاره را ولوبدم؛ او تر دې دمه لگيا يم چي په کتاب ليکلو سره ټول ځان نندارې ته وړاندې کړم.

چاپ شوي آثار:

- ۱ - «دوه زره نوي يم کال» مجموعه داستانونه های طنزی، سال 1370، وزارت اطلاعات و فرهنگ،
- ۲ - «زرگره او زرلاسی کوډگر» رمان، سال 1379، پيشاور،
- ۳ - « بنيادمان» رمان، سال 1380، پيشاور،
- ۴ - « په کور يو لیونی» رمان، سال 1388، مقام ولايت ميدان وردگ،
- ۵ - «د غر چينه» مجموعه 100 قطعه نثر ادبی-عرفانی،
- ۶ - «چشمه آوا» مجموعه 100 قطعه نثر ادبی-عرفانی (به زبان دری)،
- ۷ - «غر او رنا زما وزرې» قطعه های نثر شاعرانه ادبی-عرفانی (به زبان پشتو) مطبه جهان دانش،
- ۸ - «دوازده بال» رمان (به زبان دری) از سوی انتشارات انستیتوت مطالعات افغانستان،
- ۹ - «جادوگر هزار دست (رمان فارسي) دوبار (۱) انتشارات آرون، تهران. ایران و (۲) انتشارات تاک. کابل
- ۱۰ - «د غر او رنا لاروی» مجموعه مقاله، نقد و نظر در مورد اثار و سبک کار ادبی وفا سمندر، مطبعه مسلکي افغان،
- ۱۱ - «ټول سفر و د ځان دننه» ناول، مطبعه و انتشارات عازم،
- ۱۲ - «د رنا کوچنيان» ترجمه «کودکان نور»، اثر فرا روانشناسی، حادثات نزدیک به مرگ مطبعه و انتشارات عازم،
- ۱۳ - «د بل بدلولو دوزخ» مطبعه و انتشارات عازم،
- ۱۴ - «د ځان موندلو برزخ» مطبعه ملالی، کندهار،
- ۱۵ - «د مینې کولو جنت» انتشارات کتابخانه نور.

چاپ ته چمتو آثار:

- ۱ - «هر يو خپل سقراط دی» رمان (به زبان پشتو)،
- ۲ - «د مینې اکادمی باغ»،
- ۳ - «د حال ابدیت»،
- ۴ - «د درک شپې»،
- ۵ - «دعا د ځان سپارل دي»،
- ۶ - «غر د کلمو روح»،
- ۷ - «داستان های معنوی» ویرایش، تحشیه و ترتیب، مجموعه در حدود 100 داستان از سراسر جهان،
- ۸ - «مانیزې کیسې» ترجمه و ویرایش، مجموعه داستان های واقعی از سراسر جهان،

دغه رنگه وفا سمندر څلور کاله بي بي سي راديو (زموږ نړی زموږ راتلونکي) تعليمي پروژې لپاره څلور کاله روزنيزې ډرامې ليکلي دي. په اوروسته کلونو کې يې د دويچ وله راديو پښتو برخې لپاره شپږ اووه سلسله يي

ډرامې ليکلي، چې د يادې راډيو له څپو جوړې او خپرې شوي دي. سربېره پر دې د وفا سمندر ليکنې او ځنې کتابونه، د (Kabul nath.de) و (Keegday) و (Nawid ruz) او نورو ويبپاڼو کې هم خپاره شوي او خپرېږي. ترلاسه کړې جايزې:

- ۱ - د طنز و نولو ټولگه، د اطلاعات او کلتور وزارت، ۱۹۸۰ زېږدي کال،
- ۲ - د «دوه زره نوي يم کال» کيسه بيزه طنز و نولو ټولگه، د ۱۹۹۳ زېږدي کال دويمه جايزه،
- ۳ - سرمقاله د اطلاعات او کلتور وزارت د 1994، زېږدي کال دويمه جايزه،
- ۴ - «زرگره او زرلاسي کوډگر» ناول، د 2004 زېږديز کال دويمه جايزه،
- ۵ - «بنيادمان» ناول، د 2003 زېږديز کال څلورمه جايزه،
- ۶ - د «دوازده بال» رومان، د 2011 زېږديز کال لومړۍ جايزه،
- ۷ - «په کور يو ليونۍ» ناول، د 2012 زېږديز کال لومړۍ جايزه،
- ۸ - د پامير جرېدي لخوا د کال جايزه،
- ۹ - د ۱۳۷۴ لمريز لېږديز کال د مقالې ليکلو جايزه،
- ۱۰ - د ژورنالستانو اتحاديې بېلابېلې کلنۍ جايزه،
- ۱۱ - د ۲۰۰۸ زېږديز کال د ستر لوست د پروگرام جايزه او ځنې نورې ادبي جايزې.»

د دې بيوگرافي د لا بشپړېدو په خاطر د ياد صاحب لپاره په کامنت کې انور وفا سمندر د خپلو اثارو د لست د بشپړېدو په پار يو يادداشت هم ليکلی و، زه بيا پوه شوم چې د هغه په ځواب کې بي ياد صاحب څه ليکلي وي؛ خو د دې کرښو د ليکلو په وخت کې بساغلي وفا سمندر د خپلو ټولو اثارو لست ما ته راولېږه چې دا يې متن دی:

«د محمد انور وفا سمندر چاپ شوي اثار:

آثار چاپ شوه:

1. «دوه زره نوي يم کال» مجموعه داستانونه های طنزی، سال 1370، وزارت اطلاعات و فرهنگ
2. «زرگره او زرلاسي کوډگر» رومان، سال 1379، پېشاور
3. «بنيادمان» رومان، سال 1380، پېشاور
4. «په کور يو ليونۍ» رومان، سال 1388، مقام ولايت ميدان وردگ
5. «د غر چينه» مجموعه 100 قطعه نثر ادبي-عرفاني
6. «چشمه آوا» مجموعه 100 قطعه نثر ادبي-عرفاني (به زبان دري)
7. «غر او ربا زما وزري» قطعه های نثر شاعرانه ادبي-عرفاني (به زبان پشتو) مطبه جهان دانش
8. «دوازده بال» رومان (به زبان دري) از سوی انتشارات انستيتوت مطالعان افغانستان-اخن
9. جادوگر هزاردست (رمان فارسي) دوبر ۱) انتشارات آرون، تهران. ايران و ۲) انتشارات تاک. کابل
10. «د غر او ربا لاروی» مجموعه مقاله، نقد و نظر در مورد اثار و سبک کار ادبي وفا سمندر، مطبعه مسلکي افغان.
11. «ټول سفر و د ځان دننه» ناول، مطبعه و انتشارات عازم،
12. «د ربا کوچنيان» ترجمه «کودکان نور»، اثر فرا روانشناسی، حادثات نزديک به مرگ مطبعه و انتشارات عازم،
13. «د بل بدلولو دوزخ» مطبعه و انتشارات عازم،
14. «د ځان موندلو برزخ» مطبعه ملالی، کندهار،
15. «د ميني کولو جنت» انتشارات کتابخانه نور،
16. دردونکې خاطري، عازم انتشارات؛
17. خاطرات دردانگيز، انتشارات عازم

د پاڼو شمېره: له 5 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

18. «هر يو خپل سقراط دی» رمان (به زبان پشتو)
19. «د مینې اکادمۍ باغ»
20. د حال ابدیت؛
21. د درک شپې؛
22. دعا د ځان سپارل دي؛
23. غږ د کلمو روح

آثار آماده چاپ:

1. تېرژوندونونه، خوبونه او د روح سفرونه، ژباړه
2. «داستان های معنوی» ویرایش، تحشیه و ترتیب، مجموعه در حدود 100 داستان از سراسر جهان
3. «مانيزي کيسې» ترجمه و ویرایش، مجموعه داستان های واقعی از سراسر جهان

تر کار لاندې:

1. بی پدر. ناول
2. زړه خو تر هرڅه ځوانه مینه. ناول او نور